

SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TIL O'QITISHNING ZAMONAVIY USULLARI

Eshonqulova Durdona Eshmurot qizi

O'zDJTU talabasi

durdonaeshonqulova203@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada sun'iy intellekt asosida til o'qitishning zamonaviy usullari, ularning ta'lim jarayonidagi o'rni, afzalliklari va amaliy ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalarining til kompetensiyasini rivojlantirishdagi roli, interaktiv platformalardan foydalanish imkoniyatlari hamda til o'qitish metodikasi bilan bog'liq jihatlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, til o'qitish, raqamli ta'lim, kompetensiya, innovatsion texnologiya, chatbot, interaktiv ta'lim, lingvodidaktika.

Bugungi kunda ta'lim tizimida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida sun'iy intellekt tizimlari inson faoliyatining ko'plab sohalariga kirib keldi. Ayniqsa, ta'lim jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirib, ta'lim samaradorligini oshirmoqda.

Til o'qitish jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish zamonaviy metodlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Tilni o'rganishda individual yondashuv, avtomatik tahlil, xatolarni aniqlash, nutqni tanish va interaktiv muloqot imkoniyatlari sun'iy intellekt texnologiyalarining asosiy afzalliklaridan biridir.

Sun'iy intellekt asosidagi texnologiyalar ta'lim tizimiga jadal kirib kelmoqda. Til o'qitishda an'anaviy metodlar bilan bir qatorda zamonaviy raqamli vositalardan foydalanish o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Hozirgi davrda xorijiy tillarni o'rganishga talab ortib borayotganligi sababli, sun'iy intellekt yordamida til o'rgatish masalasi muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etmoqda.

Til o'qitishning yangi metodlari o'quvchilarning mustaqil ishlash qobiliyatini oshirish, individual ehtiyojlarni hisobga olish hamda interaktiv ta'limni tashkil etishga yordam beradi. Shu sababli sun'iy intellekt asosida til o'qitish usullarini o'rganish bugungi kunning dolzarb ilmiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Sun'iy intellekt asosida til o'qitishning zamonaviy usullarini tahlil qilish, ularning afzalliklari va ta'lim jarayonidagi ahamiyatini yoritishdan iborat.

Sun'iy intellekt va til o'qitish masalalari ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, amerikalik olim Alan Tyuring sun'iy intellekt nazariyasining shakllanishiga asos solgan. Jon Makkarti esa "sun'iy intellekt" atamasini ilmiy muomalaga kiritgan olimlardan biri hisoblanadi.

Til o'qitishda texnologiyalarni qo'llash masalalari bo'yicha S. Krashen, Noam Chomsky, Lev Vygotskiy, David Crystal kabi olimlar ilmiy tadqiqotlar olib borgan. Ularning ilmiy qarashlari tilni o'rganishda interaktiv metodlarning muhimligini ko'rsatadi.

Mahalliy olimlardan til ta'limi, lingvodidaktika va zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha bir qator tadqiqotlar amalga oshirilgan.

1. Individual ta'lim modeli Sun'iy intellektning muhim afzalliklaridan biri – o'quvchining bilim darajasiga mos ravishda individual ta'lim tizimini yaratishidir. Dastur foydalanuvchining xatolarini tahlil qiladi va unga mos topshiriqlarni taklif etadi. Bu o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi.

2. Nutqni avtomatik tanish tizimi Til o'rganishda talaffuz muhim o'rin tutadi. Sun'iy intellekt asosidagi nutqni tanish texnologiyalari foydalanuvchi talaffuzini tekshiradi va xatolarni ko'rsatadi. Bu usul ayniqsa chet tilini o'rganishda samarali hisoblanadi.

3. Chatbot texnologiyasi Chatbotlar foydalanuvchi bilan sun'iy suhbat tashkil qiladi. Bu texnologiya yordamida til o'rganuvchi muloqot qilish ko'nikmasini rivojlantiradi. Chatbotlar savol-javob asosida ishlaydi va foydalanuvchini faol muloqotga jalb qiladi.

4. Avtomatik tarjima tizimlari Sun'iy intellekt asosida ishlaydigan tarjima dasturlari matnlarni tez va qulay tarzda tarjima qilish imkonini beradi. Bu til o'rganishda yangi lug'at birliklarini o'zlashtirishga yordam beradi.

5. Interaktiv platformalar Zamonaviy platformalar til o'qitishda keng qo'llanilmoqda. Interaktiv mashqlar, testlar, audio va video materiallar til ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. O'quvchilar mobil ilovalar va onlayn platformalar orqali mustaqil ta'lim olish imkoniga ega bo'ladi.

Sun'iy intellekt asosida til o'qitishning bir qator afzalliklari mavjud: individual yondashuv, tezkor tahlil, interaktiv o'qitish, vaqtni tejash, mustaqil ta'lim imkoniyati, talaffuzni nazorat qilish, bilim darajasini baholash.

Bu imkoniyatlar o'quvchilarning til kompetensiyasini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining afzalliklari bilan bir qatorda ayrim kamchiliklari ham mavjud. Masalan, texnologiyaga haddan tashqari bog'lanish o'quvchilarning mustaqil fikrlashiga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Shuningdek, barcha tizimlar ham inson muloqotidagi hissiy va madaniy jihatlarni to'liq anglay olmaydi.

Ba'zan texnik muammolar, internetga bog'liqlik va dasturiy cheklovlar ham o'quv jarayoniga ta'sir qiladi.

Sun'iy intellekt asosida til o'qitish zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biridir. U til o'rganish jarayonini interaktiv, qulay va samarali qiladi. Sun'iy intellekt yordamida o'quvchilar individual ta'lim olish, talaffuzni rivojlantirish, nutqiy ko'nikmalarni shakllantirish va mustaqil bilim olish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalari kelajakda til o'qitish metodikasini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi. Shu sababli bu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni davom ettirish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008. – 45 b.
2. Mahmudov N. Til va nutq madaniyati. – Toshkent: O'qituvchi, 2013. – 61 b
3. Safarov Sh. Kognitiv tilshunoslik. – Toshkent: Fan, 2006. – 31 b.
4. Chomsky N. Language and Mind. – New York: Harcourt Brace, 2006. – 81 p.
5. Crystal D. Language and the Internet. – London: Cambridge University Press, 2001. – 45 p.
6. Krashen S. Principles and Practice in Second Language Acquisition. – Oxford: Oxford University Press, 1982. – 98 p.

7. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. – London: Pearson Education, 2021. – 126 p
8. Turdiyev B. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 34 b.